

INTERVJU / Jan Cvitkovič, režiser

Brez kričanja, smejanja in poplave besed

✂ Sandra Krkoč

Renomirani filmski režiser, scenarist in igralec Jan Cvitkovič se zdaj kot avtor in režiser prvič preizkuša tudi v gledališkem svetu. Na malem odru SNG Nova Gorica je namreč postavil avtorski projekt *Otroci Adama in Eve*, ki bo premierno uprizorjen nocoj. Predstava se le asociativno navezuje na omenjeni biblični osebi; obravnava ju kot prastarše vseh ljudi, kot arhetipa, ki ju najdemo v vsakem moškem in ženski, zaradi česar zastopata celotno človeštvo. Ker so bili prvi starši izgnani iz raja, smo vsi ljudje neke vrste brezdomci, ki se pravzaprav vse življenje pripravljamo na smrt, saj se v raj lahko vrnemo le tako, da umremo.

Cvitkovič zatrjuje, da se v *Otrocih Adama in Eve* ne skriva kakšno posebno sporočilo. Pravi le: »Predstava se ukvarja z življenjskim ciklusom, in to na nezatežen način. Gre za predstavo o štirih tujcih, ki na koncu postanejo prijetna družinica.« Projekt je zastavil kot nekakšen laboratorij življenja, v katerem je posamezne scene in prizore sestavljal iz lastnega nezavednega, te pa so nato nadgradili še drugi sodelujoči ustvarjalci.

Kako je prišlo do preskoka iz filmskega sveta v gledališče?

Že nekaj časa sem imel idejo, da bi se preizkusil v gledališču, saj se mi je zdelo, da si tu lahko vzamem veliko več svobode kot pri filmu, kajti v gledališču je vse skupaj veliko bolj živo, se dogaja hitreje in ne potrebuješ tako velike mašinerije za sabo. Mislim, da ima gledališče ogromno prostora za izražanje, več, kot si ga večina ustvarjalcev običajno vzame. Pravzaprav sem v teater padel podobno kot v film, brez nekega posebnega predznaka. Uživam namreč, če padem v neko neznano situacijo in se moram nato v njej znajti. Zato me v tem trenutku gledališče celo bolj navdušuje kot film. Konec koncev – če imaš neko umetniško vizijo v glavi, ni pomembno, skozi kateri medij jo izraziš.

Se bo predstava na kakšnem mestu

morda vseeno križala z vašim filmskim opusom?

Ne. Na začetku, ko sem ustvarjal šele ogrodje, sem sicer imel idejo, da bi v predstavo vstavil določene inserte iz svojega kratkega filma *Sto psov*, a ker se je proces nato tako dobro razvijal, sem vedno bolj dojemal, da tega varnega zavetja ne bom potreboval, in sem to namero opustil.

Ubrali ste nekoliko neklasičen proces dela...

Predstava je nastajala tako, da sem sam najprej nastavljal bazo, nato pa smo jo z igralci začeli nadgrajevati, zaradi česar so se nekateri prizori oblikovali kar na samih vajah. Zelo pomemben je bil proces priprav ob pomoči Nataše Burger, ki je igralce pripravljala že na vloge v nekaterih mojih filmih, in sicer z metodo sproščanja, ki naj bi pripeljala do odpiranja v povsem intuitivnih in nezavednih situacijah. Na eni izmed vaj za predstavo *Otroci Adama in Eve* je denimo prvi igralec imel nalogo, da govori, kar mu pač pade na pamet, drugi pa je bil njegov notranji glas, ki se je odzival na izrečene besede. Moj cilj je namreč, da sodelujoči odvržejo racionalni pogled na stvari in postanejo resnično oni sami, s tem pa je tudi komunikacija med njimi čista, neokrancljana. Hotel sem, da igralci najprej začutijo in dojamajo, v katero smer se giblje predstava, nato pa so se počasi tudi sami začeli vklapljati v proces. Sicer nisem imel vnaprejšnje zamisli, da bi improvizirane tekste z vaj uporabil v besedilu, vendar sem nato dojel, da je kar nekaj tega materiala izjemno dobrega, zato sem ga vtikal v predstavo. Včasih je zato govor zelo nelogičen, ampak po mojem mnenju deluje veliko močnejše kot pripovedovanje vsakdanjih smiselnih stvari.

Možnosti za improvizacijo niste dopustili le igralcem, ampak tudi recimo tonskim mojstrom ali scenskim delavcem. Kako se je obnesla ta poteza?

Film ali gledališka predstava je nekakšna žival, je projekt, ki je sestavljen iz številnih členov, ne le režiserja in igralcev, zaradi česar ne moreš preostalih sodelujočih pustiti nekje na periferiji. Zato poskušam vsem dati samo-

zavest, da ustvarjajo nekaj, česar doslej še niso, in tako zaživijo. Dokler vsi ne dojamajo, da so del te zgodbe, se ne lotim dela, ko pa vidim, da so se razživel tudi tehniki, vem, da je to to.

Tekstovno ogrodje pa ste prispevali kar sami. Kako je to nastajalo?

Kot izhodišče sem vzel nekatere svoje stare tekste, med katerimi so posamezni deli pesniške zbirke *Lačna žival*, drugi pa so čakali še neobjavljeni. Vendar se zadeve nato nisem lotil na klasičen način, saj si nisem rekel, da bom pisal zgodbo o tem in tem, temveč sem čakal, da se stvari same organsko sestavijo. Čeprav v vsakdanjem življenju nisem preveč potrpežljiv človek, v umetnosti verjamem v stavek: »Z močjo mirnega čakanja se doseže zmaga.« Menim, da človek, ki se ukvarja z umetnostjo, ne sme biti manipulator in hlastač, torej ne sme ustvarjati na silo.

Torej sta se tudi Adam in Eva naključno vrinila v zgodbo?

Ena od inspiracij za predstavo je bil stavek iz Salingerjevega teksta *Teddy*, v katerem deček pravi: »Adam je ugriznil v jabolko, v katerem sta bila logika in intelektualizem. Šele, ko izpljuneš to navlako ven, vidiš stvari take, kot so v resnici.« Tudi v moji predstavi ni intelektualizma, ni logike, torej ne gre za neki hud filozofsko-biblični smisel. Enostavno mi je padlo na pamet, da smo vsi otroci Adama in Eve.

Predstava v grobem tematizira rojstvo, življenje in smrt. Slednje niste predstavili na tragičen, ampak dokaj šaljiv način.

Da, kajti smrt je verjetno temeljni problem zahodne civilizacije, saj jo pre pogosto ignoriramo. Danes večino ljudi, za katere vemo, da jih kaj kmalu čaka smrt, pošljemo stran, skrijemo jih v bolnišnice, da jih ne vidimo med umiranjem. Posledično nas je strah smrti, kar pomeni, da nas je strah tudi življenja. Ne razumemo namreč, da sta smrt in rojstvo najpomembnejši točki življenja, in če ti dve točki odtrijemo stran, tudi življenje, ki je daljica med njima, odtrijemo od sebe.

Menda ste prej vedeli, česa si v

Page: 17

Reach: 112000

Country: SLOVENIA

Size: 632 cm2

2 / 2

predstavi ne želite, kot pa, kaj bi hoteli. Česa torej zagotovo ne bo mogoče videti?

Nisem želel predvsem tistega, kar je bilo prikazano že stokrat ali tisočkrat. Nisem želel klasičnega gledališča, torej poplave besed, kričanja, kreganja, smejanja, preveč informacij naenkrat, saj bi bilo potem nemogoče, da gledalec kar koli sliši in vidi. x

*Danes večino ljudi,
za katere vemo, da jih
kaj kmalu čaka smrt,
pošljemo stran, skrijemo
jih v bolnišnice, da jih ne
vidimo med umiranjem.
Posledično nas je strah
smrti, kar pomeni, da nas
je strah tudi življenja.*

»V moji predstavi ni intelektualizma, ni logike, torej ne gre za neki hud filozofsko-biblični smisel. Enostavno mi je padlo na pamet, da smo vsi otroci Adama in Eve,« o svojem prvencu v gledališču pravi Jan Cvitkovič.

📷 **Jaka Adamič** DOKUMENTACIJA
DNEVNIKA